

Ester Kolářová – Youtubeři mezi námi aneb Mediální tvorba youtuberů z deiktické perspektivy

Posudek oponenta diplomové práce

Oponent: Tomáš Samek

Diplomová práce Ester Kolářové se zabývá českým youtubingem, jeho tvůrci a do jisté míry i jeho fanoušky, jakož i kvazidialogickým vztahem, který mezi oběma skupinami existuje a jenž celý fenomén youtuberství spoluutváří. Klade si přitom tyto výzkumné otázky: 1. Jakými způsoby se youtubeři pokoušejí přiblížit své fanoušky ke svému origu? 2. Díky jakým postupům dochází k vytváření dojmu blízkosti mezi youtuberem a jeho fanoušky? 3. Je proces vytváření dojmu blízkosti mezi youtuberem a fanoušky vzájemný? Pro výzkum užívá celou škálu metod od zúčastněného a polozúčastněného pozorování přes rozhovory až po pobyty na fanouškovských setkáních s youtubery. Pokrývá přitom youtubery různého stáří, pohlaví, vzdělání a především youtubery patřící do různých typologických generací českého youtubingu i do různých velikostí podle počtu odběratelů, tedy od těch takzvaně malých, přes střední až po ty velké. U této poslední kategorie si všímá její relativity – stejný počet odběratelů se drobnému youtuberovi zdá veliký a tomu velkému naopak malý: pasáž, kde se věnuje tomuto vzájemnému hodnocení a jeho relační povaze, patří k nejzdařilejším místům práce. Jen škoda, že si autorka nevšimla, jak je vlastně i tato relativita deiktická, ačkoli právě deiktická perspektiva je teoreticko-konceptuálním hlediskem, z něhož celý fenomén českého youtuberství podává.

Není to jediný koncept, jehož při analýze využívá, ale je nepochybně dominantní. Jako jeho autor bych lhal, kdybych neřekl, že mi dělá radost, když vidím, že se ho student či studentka snaží používat ve svém výzkumu. Mou povinností je však upozornit i na úskalí, tedy na místa, kde se jí tato aplikace tak docela nedaří. Všechny takové ne zcela adekvátní interpretace mého modelu se vyznačují společným rysem: autorka považuje kvantitativní rozdíl ve zkoumaném materiálu za rozdíl tvořící principiálně jinou kvalitu, a tedy odchylující se od daného modelu, přičemž si neuvědomí, že ve skutečnosti může takový rozdíl být jeho potvrzením. Není např. pravda, že považuji mediální komunikaci za jednosměrnou, nýbrž pouze za mocensky asymetrickou: mezi novinářem a čtenářem novin je také zpětná vazba, byť ne zpravidla v tak velké míře jako mezi youtuberem a jeho fanouškem.

Dokladem poněkud povrchního čtení mé práce je i terminologie: *deiktické pole* je dlouho známý termín a není tomu tak, že bych, jak autorka uvádí, byl jeho autorem; jsem autorem *deiktické perspektivy*, ale to je něco jiného – totiž konkrétní metoda, jak aplikovat deiktické hledisko při analyzování sociokulturních jevů. Přes tyto výhrady představuje tato diplomová práce do velké míry zdařilý pokus o tvůrčí

nasazení nového teoreticko-metodologického konceptu a to je její přednost. Zajímavé by bylo, kdyby autorka tento přístup zkombinovala ještě s jinými, které se pro daný materiál nabízejí: třeba s Goffmannovým konceptem uchování tváře při komunikačních interakcích (na několika místech autorka zdůrazňuje, jak radikálně mění youtuberi chování, spustí-li někdo v jejich blízkosti kameru). Pro generační obměnu youtubovských fanoušků by zas stálo za to oprášit vangenepovskou triádu přechodových rituálů a vnímat deseti- až třináctileté pubescenty, kteří mezi fanoušky youtuberů převažují, jako účastníky digitálního rituálu přechodu do dospělosti ve věku, kdy dítě opouští rodičovské vzory a naléhavě si hledá vzory ve stejně starých nebo starších kamarádech mimo rodinu, k čemuž mu youtube dává příležitost, již předchozí generace neměly. V jedné pasáži to přímo volá po použití McLuhanovy teze „Medium is the message“, ale autorka to opomíjí. Takových promarněných příležitostí je v práci víc.

Přes všechnu kritiku však jde o práci velmi nadprůměrnou v několika rozhodujících ohledech: inovativností zkoumaného terénu, jasným a mnohdy vtipným jazykem, schopností shrnout delší rozbor do výstižné anekdotické zkratky, analytickým nadhledem, intenzitou, s níž se diplomantka vrhla do terénu, a také jistou buldočí vytrvalostí, s níž se snažila z informačních partnerů získat to, co potřebovala. Navíc je předkládaná práce kreativní a báječně se čte. Pravopisných chyb je jen málo a svědčí spíše o tom, že ve finále už autorce nezbylo moc času na vypilování práce. I proto v ní najdeme takové přehmaty, jako třeba to, že číslo kapitoly v obsahu ne vždy odpovídá číslování kapitol ve stati: tak kapitola *Náplň práce youtubera*, podle obsahu šestá, je v textu uvedena jako pátá (str. 36) atd.

Autorka je nadaná postřehem i formulačním talentem, a proto si lze přát, aby pokračovala ve studiu antropologie na doktorské úrovni. Jedno doporučení do budoucnosti: na předložené diplomové práci je vidět, že jednou z hlavních motivací, proč si autorka zvolila dané téma, byla prvotní fascinace trapností, kterou se vyznačuje drtivá většina české youtuberské produkce: otázku „Jak je vůbec možné, že se tohle někomu líbí?“, cítíme i za výzkumnými otázkami. Bude-li se autorka příště věnovat nějakému jinému bádání, doporučil bych, aby se nechala strhnout pozitivněji laděnou motivací. Pocit bizarnosti a snaha pochopit ji stál sice na začátku mnoha antropologických studií, ale z předloženého díla je cítit, že autorka je ráda, že už má tohle za sebou. V tomto smyslu práci chybí pozitivní katarze, což čtenář vnímá. Kdyby nešlo o studentku tak nadanou, tento poslední odstavec bych nepsal: ať je vnímán jako přátelská rada do budoucna.

Diplomovou práci **doporučuji k obhajobě a navrhuji pro ni známku výborně minus.**

V Praze 9. 8. 2017

Tomáš Samek